

Geografski zbornik XVIII Slovenska akademija znanosti in umetnosti, razred za prirodoslovne vede, Geografski inštitut Antona Melika, Ljubljana 1979, strani 170.

Ta zvezek prinaša izjemoma samo dve razpravi. Prva, Milan Natek, **Poplavna območja v Spodnji Savinjski dolini** (80 s., 28 slik, 2 diagrama, 3 nimiv je tudi primer Ložnice. Po arheoloških najdbah, ki jih navaja Natka) spada v vrsto poročil o geografskih raziskavah poplavnih področij v Sloveniji, ki jih kot plod raziskovalne teme prinašajo zadnji Geografski zborniki. Spodnja Savinjska dolina je poseben primer v Sloveniji. V njem spodnjem delu je na holocenski ravnici le nekaj metrov debela kvartarne (prodna) naplavina in na njej se niže Šempetra javlja starejša agrarna naselitev, ne da bi je po izsledkih Natka ogrožale poplave pred izvedbo regulacije Savinje v letih 1876—1893, niti v sedanosti. Zdaj se tu javljajo izjemno visoke povodnji le še v ozkem pasu ob pritoku Lavi. Zanimiv je tudi primer Ložnice. Po arheoloških najdbah, ki jih navaja Natek, je ta pritok pri Arji vasi (in verjetno tudi drugod) v osemnajstih stoletjih z naplavino dvignil ravnico za en meter. To, slab strmec in nenaraven potek struge kaže po mojem mnenju na antropogeno povezavo severnih potokov v skupno strugo pod gričevjem na robu kvartarne ravnice niže Orove vasi, podobno kot je to primer z Ledavo v dolini Mure. Vkljub razbremenilniku pri Orovi vasi in izsuševalnim kanalom je do Podloga ostal širši poplavni pas. Tretje večje poplavno področje je ob spodnji Bolski.

Natkovo študijo odlikuje zgodovinska dokumentacija o regulacijah strug, o naseljih in izrabi tal, obširen je tudi klimatski in hidrološki pregled in dobro je časovno prikazano opuščanje vodnih pogonov v vsem porečju Spodnje Savinje med Letušem in Celjem (tega mesta Natkova študija ne zajema več). Natkove karte poplavnih področij se ločujejo od že prej objavljenih v GZ po tem, da ločijo ozemlje rednih povodnji pred regulacijami od sedanjih poplav.

Da določevanje obsega poplav v preteklem stoletju ni lahka stvar, si ni težko zamisliti. Posebna karta prikazuje hidroizohipse take vode na akumulacijskem dnu doline niže Polzele in vodne tokove po času izvedenih regulacij. Ti dve karti sta bistveni za poznavanje današnjega stanja. Precej je tudi govora o antropogenih spremembah. Akumulacijo 10.000 m³ proda v strugi ob povodnji Savinje med Migojnicami in Celjem pripisuje Natek pretežno propadu jezov.

Drugo polovico Geografskega zbornika zavzema razprava: Milan Orožen Adamič, **Posledice potresov leta 1976 v SR Sloveniji** (78 s., 4 diagrami, 4 karte, 30 slik). Poleg Soretove študije Tektonski potres na Voglanjsko-soteljskem področju (Celjski zbornik 1975—76) je to po F. Seidlu edina geografska študija o posledicah potresov na slovenskem. Delo se uvršča med raziskave naravnih katastrof v Sloveniji, ki jih že desetletja proučuje Geografski inštitut Antona Melika pri SAZU. V središče Orožnove obravnave so potresne posledice na zgradbe same na sebi in kot človekova bivališča. Ta dva elementa je Orožen dokaj temeljito dokumentiral z vsem razpoložljivim objavljenim in, v še večji meri, neobjavljenim gradivom iz raznih upravnih in drugih institucij. Osnovna metoda je številčna tabelarna dokumentacija po krajevnih skupnostih v okviru občin Tolmin, Idrija in Nova Gorica, nekaj pa tudi v okviru sosednjih, manj prizadetih občin. Ker je avtor zbral tudi razpoložljivo seizmološko gradivo in ocenil stanje v Beneški Sloveniji, pomeni Orožnova študija dokaj temeljito dokumentacijo škode, ki so jo povzročili potresni sunki maja in septembra 1976. Po letu 1895 je bila to največja katastrofa te vrste na Slovenskem, saj je bilo v SRS poškodovanih okoli 12.000 stavb, od katerih so jih morali okoli 2000 podreti, 8332 ljudi pa je ostalo brez varne strehe.

Ivan Gams